Otázka: Volby a volební systémy

Předmět: Společenské vědy, Právo

Přidal(a): Veronika Bělková

Volby

- nejdůležitější demokratický způsob výběru do úřadu a funkcí, které slouží k zastupování, reprezentaci (zastupování) lidí
- volby jako forma výběru se objevily již ve starém Řecku -> tzv. ostrakismus (střepinový soud)
    - volby se zde objevovaly v trochu jiném slova smyslu = každý občan mohl na střepinu vyrýt jméno člověka, který byl podle něj pro demokracii nebezpečný
    - v případě, že bylo dosaženo určitého počtu hlasů, musel jedinec na 10 let opustit polis (stát, město)

kromě volby existuje i jiný způsob pro výběr úředníků:

- **jmenování** = vláda, členové vlády
- **rotace** = předsednictví EU
- **losování** = při rovnosti hlasů
- **dědictví** = mandát ve sněmovně lordů ve VB

Volební právo musí být :

- **všeobecné** – všichni mají právo volit, po dosažení 18ti let
- **rovné** – všechny hlasy mají stejnou platnost
- **přímé** – volíme přímo navrhovaného kandidáta/ stranu
- **tajné** – do urny, do obálky
- volební právo **aktivní** – právo volit, **pasivní** – právo být volen

Volební systémy

- rozdělení podle toho, jakým způsobem jsou získaným hlasům přidělovány mandáty

rozdělení:

- většinový (majoritní)
- poměrný (proporcionální, proporční)

Většinový

- založen na principu *„vítěz bere vše“*
- je zvolen pouze jeden kandidát, který získá v daném volebním obvodu nejvíce hlasů
- tento systém vede ke *snížení počtu polit. stran (většinou k politickému dualismu)*
- *malé a nově vzniklé polit. strany nemají většinou šanci na úspěch*, protože nejsou schopny získat v jednotlivých obvodech většinu

Poměrný

- je *více reprezentativní*
- procento odevzdaných hlasů odpovídá procentu reprezentantů
- *umožňuje zastoupení i menších stran*
- u tohoto systému se většinou vládní koalice skládá z více polit. stran *je méně stabilní*
- aby bylo zamezeno úplnému rozdrobení politického spektra, *je stanovena podmínka pro vstup do parlamentu, např. v ČR* ***– 5% hlasů***
- hlasy stran, které se nedostaly do parlamentu jsou v druhém sčítání (= druhém skrutiniu) opět proporčně rozděleny mezi ostatní polit. strany
- v podstatě volíme celé kandidátské listiny, můžeme uplatnit mechanismus osobních preferencí = zatrhneme určité osoby

Volební systém v ČR

- volby vyhlašuje prezident (potřebný spolupodpis předsedy vlády)
- volby se konají ve dvou dnech (většinou Pá, So)
- právo volit má každý občan ČR, který nejpozději druhý den voleb dosáhne 18 let

Volby do poslanecké sněmovny

- probíhají *poměrným volebním systémem, probíhají ve volebních krajích* (stávající kraje + Praha)
- nejpozději 3 dny před dnem voleb jsou všem občanům dodány hlasovací lístky (kandidátské listiny)

průběh hlasování

- probíhá osobně
- u okrskové komise musíme prokázat totožnost
- dostaneme prázdnou obálku s úřed. Razítkem
- pokud nemáme hlas. lístky, obdržíme nové jdeme za plentu, kde jeden lístek vložíme do obálky (max. u 4 kandidátů můžeme zakroužkovat preference – úprava hlas. lístku možná už doma)
- jdeme před komisi a obálku vhodíme do volební urny
- aby se strana dostala do sněmovny, musí získat *alespoň 5% hlasů* (koalice více, př. koalice dvou stran 10%)

Volby do senátu

- probíhají v *81 volebních obvodech, většinovým volebním systémem*
- v každém volebním obvodě musí být zvolen jenom jeden kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů
- pokud nezíská, koná se druhé kolo, kam postupují pouze dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů vyhraje ten, který získá více platných hlasů (v případě rovnosti hlasů, rozhoduje los)
- *senátoři jsou voleni na 6 let, každé 2 roky se obmění 1/3 senátu*

- hlasovací lístky dostanou občané opět 3 dny před dnem voleb
- hlasování probíhá stejně jako u voleb do PS
- občan si pouze vybere 1 hlasovací lístek , který si nijak neupravuje a vloží do orazítkované obálky

Krajské a komunální volby *(volby do zastupitelstva v obcích a krajích)*

- právo volit má každý občan starší 18ti let, který má trvalý pobyt v obci nebo v kraji
- volby probíhají podle podobných pravidel jako volby do PS
- krajští zastupitelé jsou voleni na 4 roky podle zásad poměrného zastoupení
- hlasovací lístky jednotlivých politických stran + možno dát 4 kandidátům preferenční hlasy
- *volby do obecního zastupitelstva* – též na 4 roky, poměrný systém se prolíná s většinovým
- 1 hlasovací lístek s kandidátkami všech stran
- Můžeme
    - označit křížkem jednu stranu (tím je dán hlas všem kandidátům této strany)
    - označit kandidáty ze kterékoliv politické strany (nejvýše tolik, kolik zastupitelů má být zvoleno – počet uveden v záhlaví hlasovacího lístku)
    - lze oba popsané způsoby kombinovat

Prezidentské volby

- probíhají *přímo* od r. 2013, (přímá volba prezidenta je např. ve Francii, v Rakousku, v USA), dříve prostřednictvím parlamentu
- **Ústavní zákon 71/2012 Sb. o zavedení přímé volby prezidenta**
    - prezident volen v přímých volbách
    - aktivní volební právo: 18 let
    - právo navrhovat kandidáta na prezidenta má
        - každý občan ČR, který dosáhl věku 18let, podpoří-li jeho návrh petice podepsaná nejméně 50 000 občany ČR oprávněnými volit prezidenta
        - nejméně 20 poslanců nebo nejméně 10 senátorů
    - prezidentem republiky je zvolen kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu platných hlasů oprávněných voličů (podobně jako do Senátu)
    - Není-li takový kandidát – za 14 dnů po začátku prvního kola se koná druhé kolo

volby, do kterého postupují dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola (při rovnosti hlasů postupují do druhého kola volby všichni kandidáti, kteří v prvním kole získali nejvyšší počet platných hlasů, a nejsou-li takoví kandidáti alespoň 2, postupují i kandidáti, kteří obdrželi druhý nejvyšší počet platných hlasů)

- prezidentem je zvolen kandidát, který obdržel ve 2.kole volby nejvyšší počet platných hlasů
- Je-li takových kandidátů více, prezident republiky není zvolen a do deseti dnů se vyhlásí nová volby prezidenta republiky
- volba prezidenta se koná v posledních 60 dnech volebního období úřadujícího prezidenta republiky, nejpozději však 30 dnů před uplynutím volebního období úřadujícího prezidenta republiky. Uvolní-li se úřad prezidenta republiky, koná se volby prezidenta do 90dnů.
- volbu prezidenta vyhlašuje předseda Senátu (pokud není tato funkce obsazena – pak předseda Poslanecké sněmovny).